

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

Katowice, dnia 8 grudnia 2010 r.

**Prezydent Miasta
Ruda Śląska**

LKA-4110-01-03/2010/R/10/009

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę w Urzędzie Miasta Ruda Śląska, zwanym dalej „Urzędem”, w zakresie gospodarki ściekowej gminy na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej w latach 2008-2010 (I półrocze).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 10 listopada 2010 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Prezydentowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działania Urzędu w zakresie spraw objętych kontrolą.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące oceny częściowe i ustalenia kontroli:

1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie kanalizacji oraz usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o *samorządzie gminnym*², należy do zadań własnych gminy. Urząd uzyskał dofinansowanie w kwocie ok. 46 mln euro (65 % wartości zadania) z funduszu przedakcesyjnego ISPA³ dla programu pn. „Oczyszczanie ścieków - Ruda Śląska” w ramach zaktualizowanego w 2001 r. „*Masterplanu gospodarki ściekowej*”. Celem projektu było kompleksowe rozwiązanie problemu odbioru i oczyszczania ścieków z terenu miasta, a efektem przedsięwzięcia – zwiększenie z 60 % do 95 % ilości ścieków

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Dz. U. z 2001 r. Nr 141, poz. 1591 j.t.

³ Przedakcesyjny Instrument Polityki Infrastrukturalnej obecnie Fundusz Spójności.

oczyszczanych, zgodnie z polskimi i unijnymi normami. Do zakończenia projektu zostało jedno zadanie, z sześciu zaplanowanych, tj. budowa kanalizacji w zlewni oczyszczalni „Halemba Centrum”. Ponadto, w okresie objętym kontrolą, część zadań gminy w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie miasta, realizowała jednoosobowa spółka Miasta Ruda Śląska – Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (dalej zwana PWiK), które opracowało, uchwalony przez Radę Miasta, na wniosek Zarządu Spółki, *„Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2008–2010”*, wypełniając tym samym obowiązek wynikający z art. 21. ust. 1 i 4 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁴.

2. Dzięki rozbudowie sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta Ruda Śląska, gospodarka ściekowa, oparta na gromadzeniu nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych, obejmowała około 5 % mieszkańców. Urząd, zgodnie z art. 3 ust. 3 pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁵, prowadzi ewidencję zbiorników bezodpływowych w formie elektronicznej, którą corocznie aktualizuje na podstawie informacji przekazywanych przez PWiK. Ponadto, Urząd prowadził ręcznie ewidencję przydomowych oczyszczalni ścieków, na podstawie zgłoszeń⁶ właścicieli nieruchomości. W elektronicznej ewidencji ujęto 1 292 zbiorniki bezodpływowe na koniec 2008 r. oraz 2001 w 2009 r. Dane w ewidencji były zgodne z wykazywanymi w załączniku do sprawozdania SG-01 „statystyka gminy” część 3 B.

Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że ewidencji zbiorników bezodpływowych nie wykorzystywano w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania. Wprawdzie w latach 2008-2010 (I półrocze) Straż Miejska przeprowadziła łącznie 341 kontroli, w tym w ramach akcji „posesja” w 2008 r. skontrolowano 288 nieruchomości (22,3 % wszystkich wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe) pod kątem sposobu gromadzenia i usuwania odpadów komunalnych, w tym ścieków, lecz z udostępnionych do kontroli dokumentów wynika, iż w zakresie gospodarki ściekowej kontroli poddano tylko fakt posiadania przez właściciela nieruchomości umowy na odbiór nieczystości ciekłych. W następnych latach liczba kontroli przeprowadzonych przez Straż Miejską była mniejsza

---

⁴ Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.

⁵ Dz. U. z 2005 r., Nr 236, poz. 2008 ze zm. zwaną dalej uocp.

⁶ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. Nr 204, poz. 2839) zgłoszenia wymagają oczyszczalnie ścieków o przepustowości do 5 m³ na dobę, wykorzystywane na potrzeby własnego gospodarstwa domowego lub rolnego w ramach zwykłego korzystania z wód

i wynosiła 29 w 2009 r. (1,4 %) i 24 w 2010 r. (1,2 %). Kontrole te miały charakter interwencji wynikających ze skarg mieszkańców.

3. Usługi związane ze zbieraniem i transportem nieczystości ciekłych na terenie Gminy, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 uocp, mogły być wykonywane na podstawie zezwolenia wydanego przez Prezydenta Miasta, do którego należało również egzekwowanie od przedsiębiorców przestrzegania warunków, na jakich zostało wydane, stosownie do art. 8b ust. 1 uocp. Obowiązkiem przedsiębiorców, określonym w zezwoleniu, było m.in. przekazywanie Prezydentowi miesięcznych wykazów zawartych i rozwiązanych umów z właścicielami nieruchomości⁷ oraz rocznych informacji o ilości odebranych w gminie ścieków⁸. Na terenie miasta Ruda Śląska, w okresie objętym kontrolą, zezwolenie na odbieranie i transport ścieków posiadało pięciu przedsiębiorców, którzy wywiązywali się z nałożonych na nich obowiązków sprawozdawczych. W przypadku występowania opóźnień w nadsyłaniu sprawozdań lub przekazania niekompletnych danych Urząd żądał od przedsiębiorców ich uzupełnienia.

NIK zwraca uwagę, że pomimo wynikającego z art. 6 ust. 1 uocp obowiązku dokumentowania, w formie umowy, korzystania z usług w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, na terenie gminy usługi te wykonywano głównie na podstawie jednorazowych telefonicznych lub pisemnych zgłoszeń właściciela.

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie:

1. Brak określenia górnych stawek opłat za wywóz nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych, które zgodnie z art. 6 ust. 2 uocp powinny być przyjęte uchwałą Rady Miasta. Przygotowywanie projektów uchwał Rady Miasta należy, zgodnie z art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁹ do zadań organu wykonawczego gminy. Jednak, w okresie objętym kontrolą, projektu dotyczącego określenia górnych stawek za wywóz nieczystości ciekłych nie wniesiono pod obrady Rady Miasta. W ocenie NIK, brak interwencji mieszkańców, w związku z wysokością cen stosowanych przez przedsiębiorców za wywóz ścieków, nie usprawiedliwia nieuchwalenia ich górnych stawek. Powyższe, zdaniem NIK, utrudnia wykonywanie przez Gminę obowiązku, określonego w art. 6 ust. 6 uocp, zorganizowania zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych. Zgodnie z art. 6 ust. 7 pkt 2 uocp, w przypadku

---

⁷ Art. 9a ust. 1 uocp.

⁸ Art. 9a ust. 2 uocp.

⁹ Dz.U.01.142.1591 ze zm.

właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, stosuje się wysokość opłat wyliczonych w oparciu o górne stawki opłat określone w drodze uchwały przez radę gminy.

2. Nieegzekwowanie od właścicieli posesji wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe ich opróżniania.

Z informacji przekazywanych do Urzędu przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia na wywóz ścieków wynika, że od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe na terenie Rudy Śląskiej w 2008 r. odprowadzono wozami asenizacyjnymi 28.886 m³ ścieków, a 32.533 m³ w 2009 r.. Porównanie tych wielkości z szacunkowym zużyciem wody w tych nieruchomościach¹⁰ wskazuje, że ilości nieoczyszczonych ścieków wprowadzonych do środowiska naturalnego wynosiły w roku 2008 – 169.619 m³ (85,4 % ścieków wytworzonych) oraz 179.608 m³ (84,7 %) w 2009 r. O wprowadzaniu do środowiska nieoczyszczonych ścieków informowali Urząd przedsiębiorcy posiadający zezwolenie: na 1.292 nieruchomości wyposażone w zbiorniki bezodpływowe przedsiębiorcy w 2008 r. zgłosili 1.334 wykonanych usług opróżnienia zbiornika i wywóz nieczystości¹¹, a na 2001 istniejących zbiorników 1.450 takich usług w 2009 r. Z tego wynika, że co najmniej 551 zbiorników nie opróżniono, w sposób zgodny z przepisami. Mimo posiadania wiedzy o skali zjawiska wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do środowiska, wynikającej z informacji od przedsiębiorców oraz danych zawartych w ewidencji, Prezydent Miasta nie podjął działań celem wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku ich opróżniania, w tym nie organizował, przewidzianego art. 6 ust. 1 pkt 6 *uocp*, zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych, nawet w przypadkach, w których nieposiadanie przez właściciela nieruchomości dowodów potwierdzających wywóz nieczystości oraz nielegalne opróżnianie zbiorników potwierdzono nałożeniem na właściciela nieruchomości mandatu

---

¹⁰ Z informacji uzyskanych od PWiK wynika, że średnie roczne zużycie wody na 1 mieszkańca w Rudzie Śląskiej w latach 2008 i 2009 wynosiło odpowiednio 31,85 m³/rok i 31,81 m³/rok. Zgodnie z sprawozdaniem SG-01 za 2008 r. i z realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej na koniec 2008 r. na terenie miasta było 1.292 zbiorników bezodpływowych, a liczba mieszkańców obsługiwanych transportem asenizacyjnym wynosiła 6.925, zaś w 2009 r. odpowiednio: 2.001 zbiorników i 7.410 mieszkańców. Na podstawie tych danych oszacowano, iż roczne zużycie wody na obszarach nieskanalizowanych wyniosło odpowiednio: 220 561,25 m³ w 2008 r. i 235 712,1 m³ w 2009 r. Przyjmując do wyliczeń ilość dostarczonej wody, obliczonej na podstawie średniego zużycia wody dla 1 mieszkańca Rudy Śląskiej, oraz zakładając, że 10 % wody zużytej nie zostało wprowadzone do kanalizacji, to można przyjąć, że na terenie miasta, w budynkach wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe wytworzono w 2008 r. 198 505,13 m³ ścieków komunalnych, zaś w 2009 r. – 202.140,89 m³.

¹¹ 1,03 na każdy zbiornik.

karnego przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej. Skutkiem niewypełnienia ustawowego upoważnienia, zawartego w art. 6 ust. 6 i 7 *uocp*, było również pozbawienie budżetu miasta dodatkowych dochodów, do których zgodnie z art. 6 ust. 11 *uocp* należały przychody z tytułu opłat za opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Ww. opłaty miały stanowić przychód gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a od 1 stycznia 2010 r. budżetu miasta. Przyjmując stawkę 16,30 zł/m³ ścieków, stosowaną przez spółkę gminną PWiK¹² w 2008 r., za zastępczy wywóz ścieków w ilości 169.619 m³, wprowadzonych do środowiska w stanie nieczyszczonym, uzyskanoby 2.764,8 tys. zł dochodu. Podobnie w 2009 r. za zastępczy wywóz 179.608 m³ ścieków uzyskanoby 4.039,4 tys. zł dochodu.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1. Podjęcie działań w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości, wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, systematycznego ich opróżniania.**
- 2. Przygotowanie i przedstawienie Radzie Miasta projektu uchwały określającej górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za odbieranie odpadów komunalnych i opróżnianie zbiorników bezodpływowych.**

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Prezydenta, w terminie 15 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Prezydentowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK

---

¹² Wobec braku górnych stawek uchwalonych przez Radę Miasta.